

نگاه قانون به خرید و فروش و نگهداری اشیای عتیقه

احمد پنجه پور

وکیل دادگستری

یکی از قوانین قدیمی ایرانی، قانونی درخصوص حفظ آثار ملی مصوب ۱۳۰۹ است. مطابق ماده نخست این قانون، تمام آثار صنعتی و ابنیه و اماکنی که تا اختتام دوره سلسله زندیه در مملکت ایران ساخته شده، اعم از منقول و غیرمنقول جزو آثار ملی ایران محسوب شده و در حفاظت و نظارت دولت است. البته به این معنی نیست که اگر اثری تاریخی مربوط به دوره قاجار باشد، تحت حمایت دولت نیست، چنانچه ثبت ملی آثار تاریخی مانند کاخ گلستان در ۱۳۳۴ و همچنین ثبت جهانی آن در یونسکو در سال ۱۳۹۲ نشان دهنده اهمیت آثار تاریخی مرتبط با بعد از دوران زندیه در ایران است. همچنین ماده سوم «لایحه قانونی راجع به جلوگیری از انجام حفاری های غیرمجاز و کاوش به قصد به دست آوردن اشیای عتیقه و آثار تاریخی» به صورت صریح مقرر کرده که منظور از اشیای عتیقه اشیایی است که طبق ضوابط بین المللی ۱۰۰ سال یا بیشتر از تاریخ ایجاد یا ساخت آن گذشته باشد. تبصره ماده ۵۶ قانون مجازات اسلامی، تشخیص ماهیت تاریخی - فرهنگی بودن اشیا را به عهده سازمان میراث فرهنگی کشور گذاشته و بنابراین نظر کارشناسان این سازمان برای محاکم و اداره های دولتی تعیین کننده است.

اصولا خرید و فروش هر کالایی تازمانی که قانون آن را نهی نکرده باشد، مجاز است. درخصوص اشیای عتیقه به طور خاص، با قانون راجع به حفظ آثار ملی مواجه هستیم. براساس ماده ۱۱۷ این قانون «کسانی که بخواهند تجارت اشیای عتیقه را کسب خود قرار دهند باید از دولت کسب اجازه کرده باشند، همچنین خارج کردن آنها از مملکت با اجازه دولت باید باشد.»

از سوی دیگر، قانونگذار بین کشف اتفاقی آثار تاریخی و حفاری آن تفاوت قائل شده است. باتوجه به قانون فوق، اگر فردی به طور اتفاقی به چنین اشیایی دست یابد، باید سریعاً مراتب را به سازمان میراث فرهنگی اطلاع دهد. هرگاه مقامات مربوطه دولتی این اموال را قابل ثبت در فهرست آثار ملی دانستند، نصف آن اموال به کاشف واگذار شده یا قیمت عادلانه آن باتوجه به نظر کارشناسان و متخصصان به او داده می شود و دولت اختیار دارد نصف دیگر را هم ضبط یا بلاعوض به کاشف واگذار کند. همچنین اگر فرد از تقدیم اشیا به دولت خودداری کند، کل اشیای کشف شده به نفع دولت ضبط می شود.

امادر مورد حفاری به این صورت است که حفار ارضی و کاوش برای استخراج آثار ملی منحصر حق دولت است و دولت مختار است براساس این حق، مستقیماً وارد عمل شده یا به موسسات علمی، اشخاص یا شرکت ها واگذار کند. واگذاری این حق از طرف دولت نیز باید به موجب اجازه نامه مخصوص باشد که محل کاوش و حدود و مدت آن را تعیین کند. همچنین دولت حق دارد در هر مکان که آثار و علائمی ببیند و مقتضی بداند، برای کشف و تعیین نوع و کیفیات آثار ملی اقدامات اکتشافی داشته باشد. قانون از حفاری علمی و حفاری تجارتي نام می برد: «حفاری اگر فقط برای کشف آثار ملی و تحقیقات علمی باشد، حفاری علمی و اگر برای خرید و فروش اشیای عتیقه باشد، حفاری تجارتي است.» (ماده ۱۲ قانون حفظ آثار ملی). حفاری تجاری جرم است. قانون مجازات اسلامی ایران خرید و فروش اموال تاریخی فرهنگی حاصل از حفاری غیرمجاز را ممنوع می داند و برای این کار مجازات در نظر گرفته است: «خریدار و فروشنده علاوه بر ضبط اموال فرهنگی، به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم می شوند.» (ماده ۵۶۲ قانون مجازات اسلامی)

بنابراین از منظر قانونگذار ایرانی، صرفاً خرید و فروش اشیای عتیقه جرم است و صرف نگهداری یا حمل آنها جرم نیست؛ البته مشروط به این که حمل منجر به صادر کردن میراث فرهنگی به خارج از کشور نباشد. در قاجاق اشیای تاریخی تفاوتی بین کسی که اشیا را به طور اتفاقی کشف کرده یا حفاری مجاز یا غیرمجاز کرده است، وجود ندارد. بند «۵» ماده یک قانون مجازات اخلاگران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۹ آذرماه سال ۱۳۶۹، مقرر داشته که «هرگونه اقدامی به قصد خارج کردن میراث فرهنگی یا ثروت های ملی گرچه به خارج کردن آن نینجامد، قاچاق محسوب شده و کلیه اموالی که برای خارج کردن از کشور در نظر گرفته شده، مال قاچاق تلقی و به سود دولت ضبط می شود.» طبق ماده ۵۶۱ قانون مجازات اسلامی نیز، مرتکب علاوه بر استرداد اموال به حبس از یک سال تا سه سال و پرداخت جریمه معادل دو برابر قیمت اموال موضوع قاچاق محکوم می شود.

بردند. آنها در این مدت در دهانه غاری که در ارتفاعات قرار داشت، گودالی ۱۵ متری حفر کردند تا بتوانند راهی برای ورود به غار پیدا کنند. تمام فکر و ذکر آنها شده بود پیدا کردن گنج به هر قیمتی و در نهایت دل به آب زدند و وارد گودال شدند، اما دهانه گودال منتهی به غار کمی تنگ بود و نمی شد هر چهار نفر وارد غار شوند؛ بنابراین یکی یکی وارد غار شدند و این آخرین تصویری بود که از آنان ثبت و ضبط شد. وقتی بازگشت چهار مرد به روستا با تاخیر طولانی مواجه شد، اهالی موضوع را به نیروهای امدادی اطلاع دادند و درخواست کمک کردند. وقتی امدادگران رسیدند، به دلیل کوچک بودن دهانه ورودی غار، عملیات امداد و نجات با مشکل مواجه شد. بعد از ساعت ها تلاش، آتش نشانان به سختی وارد دهانه تنگ غار شدند و با صحنه عجیبی روبه رو شدند. هر چهار جست و جوگر گنج، به دلیل گازگرفتگی فوت شده و اجساد آنها با فاصله کمی از یکدیگر روی زمین افتاده بود.

بازگشت اشیای عتیقه با کمک دیپلماسی

گاهی برخی مجرمان اشیای عتیقه، یک قدم جلوتر از بقیه حرکت کرده و موفق می شوند اشیای تاریخی و باستانی را از کشور خارج کنند. در یک مورد که خبر آن ۱۷ فروردین امسال و توسط اداره کل موزه های وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی رسانه ای شد، ۲۹ شیء استردادی شامل ظرف سفالی لوله دار متعلق به دوره آهن اول، پیکرک های سفالی دوره عیلام میانه، ظرفی از جنس قیر طبیعی دوره عیلام میانه، پیکرک سفالی دوره اسلامی، دوات سفالی لعابدار دوره سلجوقی و بشقاب سفالی دوره اشکانی به کشور برگردانده شد. قدیمی ترین شیء این مجموعه با ارزش، یک قطعه سفال دوره عصر مفرغ است که حدود ۵۰۰۰ سال قدمت داشت. این اشیاء در زمان جنگ جهانی دوم توسط یکی از افسران نظامی کنسولگری فرانسه، از ایران خارج شده بود که با تلاش های رایزن فرهنگی ایران در پاریس تحویل سفارت شده و به ایران بازگشت. البته این دومین پرونده بازگشت اشیای تاریخی به کشور بود و در پرونده اول، سال گذشته ۵۱ قطعه آجر لعابدار مانایی بوکان که به کشور سوئیس قاچاق شده بود با رایزن مقامات ایرانی به کشور برگردانده شد.

۶۹۰ میلیون تومان هم می رسد.

اهل فن و آنها که در حرفه فلزیابی مشغول به کار هستند، خوب می دانند اگر عتیقه ای پیدا کردند، کجا ببرند و چطور آب کنند. با این که اشیای عتیقه جزو آثار ملی هر کشوری است اما در کشور ما این افراد پس از دستگیری مدتی به زندان می روند و بعد آزادی می شوند و دوباره به اعمال مجرمانه خود ادامه می دهند.

کشف ۷۰۲ شیء عتیقه عصر ساسانی در پایتخت

۷۰۲ قطعه اشیای باستانی شامل ۲۹۸ سکه و ۵۹ ظرف سفالی و زیرخاکی دیگر متعلق به دوره ساسانی، لقمه چربی بود که یک خریدار عتیقه جات قصد داشت آنها را از فروشنده خریداری کرده و به خارج از کشور منتقل کند. این ماجرا دی ماه سال گذشته فاش شد و خریدار عتیقه نیز فردی از کشورهای حاشیه حوزه خلیج فارس بود که این اشیا را از شهرهای جنوب کشور و از طریق رابط های خود خریداری کرده و قصد فروش آنها را داشت. با وجود تمام مراقبت ها اما موضوع لو رفت و پلیس خریدار و رابط ها را دستگیر کرد. براساس اعلام پلیس پایتخت، سکه های کشف شده، نخستین سکه هایی هستند که در ایران ضرب شده اند و روی برخی از ظروف تکه هایی از لباس که مربوط به همان دوره بوده، چسبیده بود. به گفته پلیس، برخی اقلام کشف شده آنچنان با ارزش و قیمتی هستند که کارشناسان نتوانسته اند قیمتی برای آنها تعیین کنند. متهم دستگیر شده نیز سابقه دار نبود و تنها در زمینه خرید و فروش اشیای قیمتی فعالیت داشت.

مرگ همزمان ۴ جوینده گنج در کرمانشاه

بسیاری از آتھایی که در فضای اینترنت با شور و اشتیاق فنون گنج یابی و استفاده از دستگاه های فلزیاب را دنبال می کنند تا یک شبه ره صد ساله را بروند، نمی دانند ممکن است در این مسیر به جای ملاقات با اشیای عتیقه، با فرشته مرگ ملاقات کنند. مردادماه سال ۹۵، چهار مرد در سودای پیدا کردن گنج به غاری در شهرستان گیلانغرب رفتند و وسایل حفاری غیرمجاز برای یافتن گنج را به دامنه ارتفاعات غار مشرف به روستای کلاه دراز سفلی دهستان چله بخش این شهرستان

وضعیت پرونده های حقوقی / افزایش متوسط ۳۹ درصدی کل

۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵		۱۳۹۹	۱۴۰۰
۱۶۸۸	۱۴۹۱	۱۲۷۳	۱۲۶۹	جرایم علیه آثار غیرمنقول	۲۸۷	۱۰۲
۵۲۴	۵۵۰	۴۴۵	۳۴۹	جرایم علیه آثار منقول	۱۰۲	۲۶
۸۱۹	۶۳۸	۶۳۳	۵۵۷	سایر پرونده ها	۲۶	۴۱۵
۳۰۳۱	۲۶۷۹	۲۳۵۱	۲۱۷۵	کل	۴۱۵	۲۱۷۵

برای مشاهده
فیلم کشف آثار ملی
از قاچاقچیان عتیقه
کدهای بالا را
اسکن کنید